Szegedi tudósok

Kalmár László

Moszkvai útja előtt, bokros teendői közt is barátságosan, készséggel fogadott *Kalmár* László, a József Attila Tudományegyetem matematikai és számítástechnikai intézetének vezetője, a Magyar Tudományos Akadémia szegedi matematikai-logikai és automata-elméleti kutatócsoportjának, és az egyetem kibernetikai laboratóriumának vezetője. Mondjuk csak röviden: Kalmár professzor. Így ismerik Szegeden, ország, sőt világszerte a neves tudóst, kiváló elméleti szakembert. A szovjet fővárosban december 9—13 közt rendeznek nemzetközi szimpóziont — s az Egészségügyi Minisztérium őt küldi.

— Az Ukrán Tudományos Akadémia kijevi kibernetikai intézetével nyár óta együttműködési szerződésünk van, s bár a kapcsolatok közvetlen kialakítását adminisztrációs nehézségek késleltették, a moszkvai út mindenesetre hasznos tapasztalatokkal biztat. Szót tudok váltani szovjet orvosokkal is, ami kutatásainkhoz tanulságos lehet.

— *Az egyetem kibernetikai laboratóriuma közvetlenül a rektorhoz tartozik, hiszen olyan számológépet üzemeltet, mely valamennyi tanszéknek, sőt az orvosegyetemnek és a tanárképző főiskolának is dolgozik. Milyen megrendelésekkel foglalkoznak?*

— Célunk, hogy a laboratórium ne csupán rutinfeladatokat lásson el, hanem önálló tudományos kutatást is végezzen. Érdekesek a közlekedés-kibernetikai munkáink; miként lehet gépi úton csökkenteni a baleseteket, hogyan tehermentesíthetjük a gépkocsivezetőket járműveik további automatizálásával. Megfordítva: *hogyan mérhetnénk objektív módszerekkel a gépkocsivezetők fáradságának okait.* Itt vannak például az országokat járó interkamionok. A hosszú utakra két gépkocsivezetővel indulnak, azok hat óránként váltják egymást, ami meglehetősen mechanikus. Egy közlekedési dugókkal teletüzdelt hat óra jóval fárasztóbb, mint a sztrádákon. Megfelelő mérőkészülékkel méltányosabb, a vezetők figyelmét jobban kímélő „műszakváltásokat" lehet alkalmazni.

— *Megjegyezte ön, hogy Moszkvában orvosi véleményekre is kíváncsi. Milyen kutatásokkal kapcsolatban?*

— Említettem, hogy a kibernetikai laboratórium orvosoknak is dolgozik, elsősorban az élettanosoknak és belgyógyászoknak. *Obál* professzor például a pavlovi reflexek nyomán kibernetikai módszerrel kísérletezik azon, miként lehet bizonyos gyógyszerhatást kiváltani semleges gyógyszerrel. Azaz: *milyen gyógyszerrel érheti el a kívánt hatást egy betegnél, aki a szükséges gyógyszert nem szedheti, mert az más szempontból káros a szervezetére.* A kísérletekhez *modellt* kért laboratóriumunktól, melyet éppúgy — sőt praktikusabban — használhat, mint a kísérleti állatokat. *Földi* professzor intézetének vér- és nyirokkeringést utánzó elektromos modellt konstruáltunk. De foglalkozunk nyelvészeti és közgazdasági problémákkal is. Így az *alakfelismeréssel!* Fontos kibernetikai téma, mely egyrészt *vizuális* (az emberi beszéd, kézírás felismerése), másrészt *akusztikai* természetű (például gépteremben egyetlen sikolyról, segélykérő hangról már kezdeti állapotában felismerni a baleset körülményeit, hogy automatikusan kikapcsolhassuk a kritikus, bajveszélyes berendezést). Az alakfelismerésre új módszerrel kísérletezünk — a feltétlen és feltételes reflexek *gépi utánzása* nyomán. A valóságban ugyanis a szabályos, *a prototípus* ritkán fordul elő. Egy szépen írt betűt, vagy orvosilag egyértelmű betegséget könnyű felismerni — *a különöst,* a vitathatót nehezebb. (A prototípust szaknyelven *etalon*nak nevezzük.) Most olyan berendezésen dolgozunk, ahová a feltétlen reflex mintájára építjük be az etalonokat. Ha a készüléknek *„más esetet"* mutatunk meg, s az nyilván habozik, nem akarja felismerni, megmutatjuk az etalont, a prototípust, mire a készülékben *feltételes reflexként kialakul az a magatartás, hogy legközelebb már a „más esetet", a különöset, a furcsát is felismerje.*

— *Az év első hónapjait Kanadában töltötte, a waterloo-i egyetemen tartott előadásokat. Mi a véleménye arról, hogy az Egyesült Államok rendszeresen importál tudósokat Kanadából?*

— Most, a vietnami háború idején, az ellenző amerikai kutatóknak menedékjogot adott Kanada. Szívesen látta őket, hiszen általában a kanadai szakembereket csalogatják az USA-ba. Kanada hivatalosan sem ért egyet az amerikaiak vietnami politikájával, de erősen függ az amerikai tőkétől. Viszont rendkívül magas fokú Kanadában az automatizáció — a kapitalista országok között talán a legnagyobb, s ez biztosíthatja fejlődését a gazdasági függetlenség felé. Elszakadási törekvésük az amerikai tőkétől amúgyis elszánt. Persze a polgári liberális kormányuk csak kapitalista módon tud gondolkodni. Hallatlan büszkék például arra, hogy az állam nem avatkozik be a szabadversenybe. Ha a televízió-konkurrencia miatt bezárnak a mozik — semmi szavuk sincs. És hasonlók...

Kalmár László 1927. szeptember 1-én került Budapestről a szegedi egyetem elméleti-fizikai intézetébe tanársegédként. Professzori kinevezését 1948-ban kapta. Négy évtizede dolgozik Szegeden.

Nikolényi István

Megjelent a Somogyi-könyvtári híradó

A Somogyi-könyvtári híradó most megjelent új, ezévi 4., októberi számát a szerkesztő, Péter László gondos bibliográfiája nyitja. A fontos bibliográfia az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság szegedi eseményeire vonatkozó könyveket, tanulmányokat, cikkeket foglalja jegyzékbe. Az új szám más helyén ugyancsak ezekhez az eseményekhez kapcsolódva közli még Péter László a Szegedi Nemzeti Tanács munkájáról írt cikkét. Ebben a témakörben még két másik anyagot is közöl a híradó: ismerteti Móra 1918-as, úgynevezett szentistvánnapi vezércikkét és az író szintén 1918-ból való jelentését a Somogyi Könyvtár helyzetéről.

A híradó új számában ezeken kívül érdekes cikkeket, közléseket olvashatunk Fodor Pálné a fiókkönyvtárosi munkáról, Gyuris György az eszperantó gyűjteményről, Joó Sándorné a természettudományos propagandáról, Záhonyi Judit az érettségi és felvételi vizsgák előtt állók számára nyújtott előkészítőről írt nagyobb cikket.

Még egyszer a forráskúti „muszáj munkáról"

Út, víz, villany, gáz címmel november 13-án forráskúti községfejlesztési gondokról írtunk. A *Csongrád megyei Tervező Vállalat* ezt az írásunkat „megkontrázta". Itt készült ugyanis a község egyszerűsített rendezési terve, amelyről munkatársunk úgy vélekedett, hogy *„... egy-egy muszáj munkáért jó summa pénzt elkérnek a falusi tanácsoktól... A község rendezési tervét készítették el. Két évig ültek rajta. Nem valami eget rengető munka, hiszen a régi térkép alapján, háromszori kiegészítő kérdezgetéssel elkészült a fantáziaterv... Most meg sem merik mutatni..., mert ha megkérdik, hogy mibe került, igen nagy lesz a felháborodás. A CSOMITERV 75 ezer forintot kért, ezért a munkáért."*

Deák Ferenc igazgató négy rendbeli kifogást juttatott el hozzánk. 1. Nem a vállalat hozta olyan helyzetbe Forráskút község tanácsát, hogy annak ún. muszáj munkát kelljen megrendelnie. 2. A vállalat szerződéses kötelezettségének határidőben eleget tett. 3. Nem háromszori kiegészítő kérdezgetéssel elkészíthető, hanem megfelelő műszaki felkészültséget igénylő, tényleges tervezői munkát követelő tervet szolgáltatott. 4. Nem saját belátása szerint megállapított, hanem az érvényben levő jogszabály előírásainak megfelelő díjazásban részesült.

Amikor a vállalatnak teljesítjük ellenvetései közlését, nem hagyhatunk el néhány szükséges megjegyzést. A munka mégis muszáj munka volt, s mi sem állítottuk, hogy a tervező vállalat kényszerítette rá a tanácsot; a tervnek a valóságban gyakorlati hasznát még nem tapasztalták Forráskúton; a 75 ezer forint — bárhol állapították meg! — nagy érvágást okozott a község költségvetésén. A vállalat ugyan jogosan hárítja el a sérelmezett idézetet —, de a terv kötelező elkészíttetésének indoklásával valaki még mindig adós.

Falusi olvasók között

Újabb Délmagyar-estek a szegedi járásban

A Dél-Magyarország falusi olvasóankétjai *egyre élénkebbek.* Ezen a héten négy községbe is ellátogattak munkatársaink, hogy megismerkedjenek az olvasók véleményével.

Zákányszéken tulajdonképpen egy téma körül forgott a szó: a lapkézbesítés hiányosságai itt szinte falként merednek a pártsajtó nagyobb olvasottsága előtt. Még a belterületen is sok a panasz, a tanyai lakosság pedig nem is igen jut újsághoz. Napilapokat összegyűjtve kézbesíteni értelmetlen és méltatlan dolog. Pedig az emberek igényelnék az újságot, csak a rendszertelen és bizonytalan kézbesítés miatt mondanak le a napilapokról. Ezért érthetően türelmetlenek a postával szemben, s panaszukat még nyomatékosabbá teszik azzal, hogy a postai díjak emelése után végképp tökéletesebb kézbesítést várnának.

Sándorfalván akörül alakult ki nagy vita, hogy egy korábbi, ottani csecsemőgyilkosságról szóló bűnügyi tudósítás igaztalanul marasztalta el a falu közösségét. De számos kívánságot is megfogalmaztak: közöljön a Dél-Magyarország a Családi kör című rovatban orvosi tanácsokat. (Dr. Tóth Károly cikksorozata már a több helyről érkezett kérés teljesítésének kezdete.) Szívesen olvasnának vitát a falusi ifjúságról, s a témához bőven lenne hozzászólni való. Többen sajnálattal beszéltek a közgazdasági rovat megszűnéséről és önálló, friss kommentárokat kérnek a Dél-Magyarországtól. A sportban a labdarúgás „uralmát" sérelmezik, más sportágaknak is nagyobb figyelmet kérnek.

Pusztamérgesen igen gazdag „ajánló listát" kaptunk. A rendkívül élénk ankéton egyik-másik ajánlott téma vitatása is elkezdődött. Így például: mi az oka a társadalmi kérdések iránti közömbösségnek; mi lesz, s mi legyen a homoki kisvasút sorsa; a tsz-ek tagságának fokozatos elöregedése és a gépesítés arányos-e egymással? stb. Javasolták, hogy többet foglalkozzon lapunk a falusi értelmiség problémáival, a termelőszövetkezeti joggal, a falusi politikai munkával. Itt nincs már gond a lapkézbesítéssel sem: a postahivatal vezetője bejelentette, hogy december 1-én munkába áll a harmadik kézbesítő is. Ennek hatása máris érezhető az előfizetésgyűjtésben.

Ankétsorozatunkat a jövő héten három községben folytatjuk és ezzel be is fejezzük. December 4-én, szerdán délután fél 6-kor *Röszkén* a kultúrházban, 5-én, csütörtökön délután 3 órakor *Balástyán,* 6-án, pénteken délután 5 órakor pedig *Kisteleken* rendezünk Délmagyar-estet, ugyancsak a művelődési házban.

Megyei tanácselnökök értekezlete

Dr. Papp Lajosnak, a Minisztertanács tanácsszervek osztálya vezetőjének elnökletével pénteken a Parlamentben értekezletet tartottak a fővárosi, megyei és megyei jogú városi tanácsok végrehajtó bizottságainak elnökei.

Vályi Péter pénzügyminiszter a tanácsi gazdálkodás idei tapasztalatairól, a tanácsok 1969—70. évi pénzügyi tervének főbb jellemzőiről, illetve a mechanizmus továbbfejlesztésének irányáról tartott tájékoztatót.

Vetélkedő után

— Nem, kedves Elvira néni, tessék elhinni nekem: nem a férj mondta! Már hogy mondhatta volna a férj élete párjának, a vetélkedő első helyezettjének: „Ez egyben azt is jelenti magának, hogy ha valaki el akarja csábítani magát, akkor csak ennél többet adhat magának!" Ne keverjünk, Elvira néni, drága! Értse meg, hogy a hivatalbeli főnöke, igen, az fordult eme fenkölt szavakkal a győztes hölgyhöz. Nem, nem! Nem a férj nyilatkozott — az már nyilván nyilatkozott évekkel ezelőtt, azért lett férj —, most a feljebbvaló nyilatkoztatta ki, büszkeségtől dagadó kebelellel, hogy fi-ze-tése-me-lést adnak!

Na, most már világos!? Hogyhogy nem érti? A csábítást nem érti? De az isten áldja meg, drága Elvira néni. Hát maga már mindenből pletykát kovácsolna? Előbb azt állítja, hogy a férj a televízió képernyőjén át üzen a számításba jöhető csábítóknak: hé, ezt nem lehet felülmúlni, most meg a főnököt akarja belekeverni?! Igen, én mondtam, hogy a főnök mondta, de nem úgy mondtam, hogy a főnök úgy értette, ahogy magának, drága, aranyos Elvira néni, érteni méltóztatott.

Hogyhogy, hát én hogy értettem? Súghatok valamit, Elvira néni, csak úgy bizalmasan: alig, alig! Sőt, hogy még tovább sugdolózzak, szerintem az a derék, az a büszkeségtől-dagadó-keblű főnök se értette, miért kell ilyen zengzetesen, ilyen képes árnyalatokkal elmondani azt a fizetésemelési dolgot.

Nekem az az érzésem, képzavara lehetett szegénynek, a tévénél előfordulhat az ilyesmi, nem igaz?!

S. M.

Morzsák

A Nebáncsvirág, a színház szombati, mai zenés darabjának felújításával kapcsolatban hadd említsem meg, hogy a híres francia szerző művének magyarországi bemutatója 1887. október 17-én volt a Népszínházban, Pálmay Ilka főszereplésével. A következő évben már Szegeden is bemutatták. A későbbiek folyamán Felhő Rózsi játszotta a főszerepet, majd hosszabb szünet után, 1922-ben Palágyi Lajos színigazgatása alatt Véghelyi Iza, Latabár Rezső, Máthé László és Dalnoky Tesza, 1923-ban ugyancsak Véghelyi Iza, míg a többi szerepeket Gulyás Menyhért, Sugár Gyula, Baán Klári és Greguss Zoltán, de a legparádésabb szereposztásban 1929-ben Tarnay Ernő igazgatása alatt már Dayka Margit, Páger Antal, Tolnay Andor és Bojár Lili; 1924-ben Sziklay Jenő alatt, ugyancsak Dayka Margittal a címszerepben a többi szerepeket Deréky János, Márkus Lajos és Erdélyi Märy vitték sikerre e kedves francia zenés játékot.

*

Városszerte alacsony termetéről közismert, a színházhoz közelálló barátom járt nálam valamelyik este egy kis vacsora utáni beszélgetésre. Ugyanabban a házban lakik ő is, és amikor elment, lekísértem lakására, hogy a beszélgetésünkkor említett egyik könyvét megmutassa. Körülnéztem a lakásban és látom, hogy az ágya mellett a falon egy kerámiából készült kis törpe van a falra akasztva. Amikor észreveszi, hogy mosolyogva nézem a szobrocskát, öngúnnyal a hangjában megszólal: „Tudod miért van ez itt? Azért, hogy ha reggel felébredek, mindjárt a szemembe tűnjék, és ne higgyem magamról azt, hogy óriás vagyok".

Azt hiszem, sok normális növésű embernek sem ártana hasonló bölcs elgondolásból kis törpét az ágya mellé aggatni...

Jenő István

Lakást keres?

Azonnal beköltözhető, összkomfortos, bútorral berendezett, két és fél szobás öröklakás a Budapest II., Ganz u. 5—7. sz. házban, vagy összkomfortos, bútorral berendezett, 1969 végén beköltözhető, két és fél szobás öröklakás, a Budapest VI., Nagymező u. 28. sz. házban

4 forintért Öné lehet!

Vidékiek is elnyerhetik — SZERENCSE SORSJEGGYEL.

Sorsjegy kapható az újságárusoknál, a trafikokban, a postahivatalokban, a boltokban és az áruházakban.

Értesítjük az újszegedi lakosokat, hogy december 2—7 között

víznyomás-csökkenés lesz

a Tisza-hídon levő vízvezeték átépítése miatt.

Vásároljon facsemetét, szőlőoltványt és nemes rózsatövet

Minden mennyiségben kapható olcsó áron a Marx tér 5. szám alatt

FMSZ felvásárló telepén.

S. 99 526

A Szegedi Patyolat Vállalat téli ajánlata:

1968. DECEMBER 1-től
1969. JANUÁR 31-ig bezárólag

mindenféle ruhanemű festése 20 százalékos árengedménnyel! 47 féle ruhanemű vegytisztítása 20 százalékos árengedménnyel! (Átmeneti kabátok, női ruhák, vászon öltönyök, pulóverek, gyermekholmik, függönyök, bútorhuzatok stb.)

Részletes felvilágosítást vállaló üzleteinkben adnak.

xS. 99 505